

Nu het schip in volle zee was, liet de kapitein de reizigers in groepen indelen. Zo stonden de Vlamingen bij elkaar. En aan hen, zoals aan de anderen, zei de gezagvoerder:

— Voor de maaltijden moet ge troepjes vormen van vijf man. En met vijven eet ge uit dezelfde bak. Ieder troepje stelt een aan die om twaalf en om zeven uur met de gamelle naar de kok gaat om het voedsel te halen.

't Was gedaan met de biefstukken. Als men aan het middagmaal de soep uitgelepeld had, ging elke voorman om het tweede gerecht, bonen met aardappelen gestampt en stukjes gezouten vlees. Het brood werd vervangen door scheepsbeschuit, dat men kon weken in slappe koffie. En in de volgende dagen zouden de bonen vervangen worden door erwten en de erwten dan weer door bonen. Ook beschikte de kok tot afwisseling over vaten zuurkool.

Pieter Wellens moest zijn afkeer om met anderen uit dezelfde voederbak te eten, overwinnen. Hij vormde een groepje met Camiel en drie jongens van Zarren. En als hij daar zo aan de maaltijd zat en om zich heen geslobber en soms twistwoorden hoorde, bedacht hij, hoe spottend Gertrude, Loos en boer Balens zouden kijken, moesten ze hem daar kunnen zien.

Het viel hem niet gemakkelijk alles maar voor lief te nemen en zich in de ongemakken van een landverhuizersschip te schikken. Dat hij hier feitelijk tot een slaventrop behoorde, voelde hij nog sterker, toen er zekere dag twist ontstaan was tussen een matroos en Petrus Linke. De kapitein sprong woedend nader en dreigde de Vlaamse jongen met zijn revolver, zodat Lida en Grietje, Linkes zusters, reeds begonnen te gillen van angst.

— Hier heeft geen enkele passagier iets te vertellen! schreeuwde de kapitein met een paar vloeken. Ieder moet dadelijk aan de bevelen van mijn matrozen gehoorzamen. En wie vechten wil, zoals deze wilde kaffer, gaat voor een dag of twee of tot in Amerika, zo nodig, helemaal van onder in het schip en wordt in de ijzers geslagen. Doen wat er gezegd wordt, zonder preutelen, dat is de wet op de „Zwaluw”. En laat ieder het goed in zijn oren knopen!

Deze zonderlinge toespraak werd ook in het Duits herhaald voor de andere landverhuizers.

— Dat staat er allemaal in de schone boekjes over Amerika niet bij, zei Camiel tot Pieter. Die vent beziet ons zeker als beesten.

— Och, we moeten ons maar onderwerpen, antwoordde Wellens. En bedenken, dat er aan de reis toch een einde komt. En ja, hoor eens, er zit op dit schip alle soort van volk. Ik heb er al gezien met echte boeventronies.

— Ja, dat is waar... Er zijn er die ik 's avonds liever niet alleen op een eenzame weg zou willen tegenkomen.

— De kapitein dient meester te blijven, en wie weet, wat hij allemaal onderonden heeft op vroegere reizen...

— Ja... 't is zo.

— Hij is verantwoordelijk voor onze veiligheid. Als wij ons aan de reglementen onderwerpen, zullen we geen last van hem hebben.

— Ge hebt gelijk... we storen ons niet aan wat last hier, al zitten we nu waarlijk nauw opeen, maar we kijken vooruit, hé?

— Juist. Eens te Nieuw York zijn we vrije mensen en we gaan eerst eens informeren naar die grote boerderij van Suter. Ik denk, hoe korter we te Nieuw York blijven, hoe beter voor ons. Daar komen landverhuizers van alle kanten, uit veel Europese havens, wij van Antwerpen, anderen van Rotterdam, in Holland; van Hamburg, in Duitsland; van Havre, in Frankrijk, ook van Engeland voorzeker... Zo hebben ze me op dat kantoor te Antwerpen verteld. En de meesten zoeken eerst werk te Nieuw York zodat de pot daar niet vet zal zijn.

— Ik zal me naar uw beschikkingen gedragen, hernam Camiel, die blij was op Pieter Wellens te kunnen steunen.

De Vlamingen zochten meest elkaars gezelschap op en Lida en Grietje Linke babbelden gaarne met Pieter Wellens en Camiel. Ze keken met zo'n vertrouwen tot hen op... ook voor de toekomst, al werden ze over de oceaan door een neef verwacht, die geschreven had, dat hij hun dadelijk werk zou bezorgen. Ze hadden in hun valies een adres, waar ze die neef konden vinden.

Pieter Wellens praatte gaarne met Lida. Haar zacht gezicht met de dromerige ogen bleef hem als een herinnering aan Vlaanderen. Ze zei nooit een ruw woord, en ze kon zo gevoelig over haar achtergebleven ouders spreken.

Ook Camiel was vriendelijk tegen het meisje. Hij vermoedde natuurlijk niet, hoe hij om haar reeds belasterd werd in zijn gemeente.

De „Zwaluw" voer nu door het Kanaal, en tijdens een helder uur zagen de passagiers de witte krijtrotzen van Engeland in de zon blinken... Maar weldra zouden ze niets meer aanschouwen dan lucht en water... En dan kwam vast en zeker de oneindige verveling, de ontmoedigende gezellin op deze lange zeereis...

Dat de kapitein bij al zijn bedreigingen niet gezwetst had, bleek al spoedig, toen een Duitser in drift een matroos een oorveeg had gegeven. De landverhuizer werd door scheepsvolk onder in het schip gesleurd en in een hol gekerkerd, met ketens aan de voeten. En toen men hem wegsleepte, hield de kapitein zijn kamerasden door zijn geladen revolver in bedwang.

— Ik heb het in de gaten... het is hier fraai te zijn... en maar liever eens op de tanden te bijten dan seffens de vuist te ballen, als een matroos u een duw of een stamp geeft, wanneer ge hem in de weg loopt, zei Linke. In 't Vrijbos is er meer plaats dan op zo een schip.

De vierde dag betrok de lucht. De wind stak op en in de namiddag werden alle passagiers naar beneden gejaagd. Niemand mocht aan dek komen. Weldra begon het schip geweldig te slingeren. De meeste reizigers werden zeeziek. Velen lagen te rollen op hun brits en verdroegen kreunend die ellendige misselijkheid; anderen echter klaagden of schreeuwden luid, dat ze zouden sterven...

Camiel bleef gezond en verzorgde Pieter, die het ook erg te pakken had, dikwijls overgaf en over krampen klaagde. Dan ondersteunde Camiel hem, en de eenvoudige jongen voelde nu spijt, dat hij te Antwerpen van een of andere leurder geen middeltje tegen deze ziekte gekocht had.

Er hing beneden een benauwde lucht. Nu en dan kwamen enige matrozen vloekend en brommend de vloer opdwelen; ze spotten met de zieken of duwden ze uit hun weg. Er was er echter ook wel eens een die de passagiers bemoedigde en beweerde, dat er nog nooit iemand van de zeeziekte gestorven was.

Na twee dagen bedaarde de storm en het was een algemene verademing, toen men weer naar boven mocht. Hoe weldadig scheen de zon!

Pas nu zagen Camiel en Pieter de meisjes terug. Lida en Grietje waren nog bleek; ze vertelden, dat niemand in het vrouwenverblijf van de ziekte gespaard was gebleven. En twee dagen en twee nachten hadden sommigen bijna aanhoudend liggen kermen. Een der kinderen was er nog erg aan toe. Zo juist had men de vader er bij geroepen, een Duitser. De moeder lag zelf ook ongesteld.

Er was geen dokter aan boord. De kapitein had een medicijnkist. Een officier duwde het zieke kind nu en dan een lepeltje medicijn in de mond, al had hij geen minste benul van de kwaal waaraan het tienjarig meisje leed.

Lida Linke ging die dag dikwijls naar beneden, om ook bij het kranke kind te zitten. Ze toonde, welk een goed hart ze had.

Tegen de avond kwam ze ontsteld bij de Vlamingen; de tranen stonden haar in de ogen.

— Friedatje is dood, zei ze.

Ze had de vader zo dikwijls die naam horen uitspreken.

— 't Lag al een half uur erg stil, vervolgde ze. Ik kon er mijn ogen niet van

afhouden; ik zag het gezichtje versmallen. En 't arm schaap haalde moeilijk zijn adem. Een van die mannen van het schip kwam er weer bij, en hij stak het nog een lepelkje met iets uit een flesje tussen de lippen. Maar hij schudde zijn hoofd. De zieke moeder hield Frieda in de armen en de vader zat zijn handen te wringen en te schremen als een kind. Ik legde nog een doek met koud water op het voorhoofd dat brandde gelijk vuur. Maar opeens werd het gezicht helegans bleek... „Mijn kind sterft”, riep de moeder. Ik kon dat Duits heel goed verstaan. Ik heb dan die overste geroepen en hij zei, dat Frieda dood was. Hij riep een matroos en ze hebben het lijkje weggedragen. De vader moest de moeder in bedwang houden; ze wilde meegaan en ze is zelf erg ziek. O, wat was dat triestig!

Allen luisterden getroffen toe.

— En nu moeten ze het dode kind in de zee smijten, heeft een matroos me gezegd, ging Lida voort, terwijl ze haar tranen afveegde.

— Maar dat is toch te wreed! riep Grietje, haar zuster, uit. Kunnen ze niet ergens naar land varen, om het treffelijk te begraven?

— Neen, dat is onmogelijk, antwoordde Pieter. We zitten heel ver van land af. En ook, een schip onderbreekt daarvoor de reis niet. Ik heb nog gelezen over zulke begravingen op zee. Er is niets aan te doen. Ze kunnen een dode natuurlijk niet lang aan boord houden...

Een Antwerpse matroos, die dicht bij hen stond en blijkbaar dit gesprek gehoord had, trad nader en zei:

— Ja, morgenochtend wordt dat dode kind in een stuk zeil genaaid en op een plank gebonden. Een paar stenen aan de plank... en de dieperik in. Dat is zee-mansmode. En wij, die altijd varen, staan daar gedurig aan bloot. Zo is mijn vader begraven, en ook een oom van mij. Bij mijn oom was ik zelf aan boord. We zaten in de warme streken, aan de kanten van Afrika. En we hadden cholera op het schip. Al een dag te voren zwommen er haaien rond ons. Dat zijn gedrochtelijke vissen, met vier rijen tanden, waarmee ze de mensen in een hap in twee brokken bijten. Wel, die haaien roken het, dat er zieken aan boord waren, en ze verwachtten de doden om ze op te vreten. Mijn oom stierf de eerste. Hij werd ook op een plank gebonden. Ze was nog niet geheel in het water of vier, vijf haaien schoten er al naar toe. En ik zag voor mijn eigen ogen, dat ze nonkeltje Gust verslonden. Ja, ja, een zeeman komt van alles tegen. Haaien slokken alles in... We hebben er eens een gevangen en opengesneden. En we vonden in zijn maag een paar zeelaarzen en een sloopshamer, en wel een mand vis. Haaien zwemmen met open muil rond en zo happen ze naar alles, wat ze ontmoeten; de gulzigaards. En wonderlijk is het, dat bij de haaien meestal kleine visjes zwemmen, die we loodsmannetjes noemen. We zien die dikwijls het eerst en dan weten we, dat er haaien in de buurt zijn. Ze beweren zelfs, dat de haaien die loodsmannetjes niet opeten, omdat de kleine visjes aan de haaien wijzen, waar er voedsel is en er dan ook hun deel van krijgen. Er gebeuren wonderlijke dingen in zee. Maar God beware ons van haaien rond het schip; ze kondigen sterfgevallen aan.

De Vlamingen luisterden verschrikt toe, nu ze zo diep onder de indruk waren van het tragisch sterfgeval.

— Och, mensen, vervolgde de matroos, op deze reis hebt ge niet veel te klagen. Ge zoudt schever snuiten trekken, als we naar Zuid-Amerika vaarden door de hete streek van de evenaar. Ge weet niet waar kruipen van de warmte; we kunnen er dagen, zelfs weken zonder wind zijn en we draaien op hetzelfde plaatsje rond. En dan dorst lijden en maar een klein maatje water hebben... Zeewater kunt ge niet drinken en de vaten raken leeg. Dan breken er ziekten uit die wat erger zijn dan een beetje spuwen en misselijkheid: gele koorts, tyfus, cholera... Eens op zo'n reis hebben we twaalf doden in zee gelaten. Dat was feest voor de haaien. En gedurig moesten we met de revolvers bij de watervaten staan. Passagiers, zot van dorst, wilden drinken, zoveel ze konden... en dat was onmogelijk. Ieder zijn rant-soentje. De kapitein heeft toen nog een Fransman dood moeten schieten. De kere!

eiste water en kwam met een dolk op de baas af. Och, hij was eigenlijk zijn verstand kwijt. Maar toen hij met een kogel in zijn kop neertuimelde, kregen de anderen toch schrik. Ja, ja, we hebben soms raar volk aan boord. Gij, Vlamingen, ge zijt brave gasten, die in Amerika een nieuw bestaan wilt zoeken, en wie niet van werken vervaard is, kan er gelukken. Maar onder al die vreemde gasten zitten er soms, die een moord gedaan hebben en voor het gerecht van hun land moeten vluchten... Reclameer niet, als de oude wat streng is.

— Och, dat heb ik ook al gezegd, sprak Pieter Wellens. Er moet natuurlijk tucht zijn...

— Peinst ge, dat wij matrozen niet veel moeten verduren en toch zwijgen? De eigenaren van het schip willen ook nog geld verdienen op onze kost... En niet alleen de eigenaren, maar de leveranciers en onze oversten hier aan boord.

— De passagiers die van de Belgische kust aan boord gebracht zijn, dat was toch ook niet volgens de wet, hé? vroeg Pieter.

De matroos knipoogde eens, en zei dan op zachtere toon:

— Vriend, zwijg er liever over... Op zee is er geen wet meer... Wat de kapitein beslist, dat is wet. Als jong matroos heb ik veel slagen en stampen gekregen; ergens aan land zijn er boeken met reglementen: dit mag niet en dat mag niet, maar eens op zee, mag alles, naar het schijnt. En als wij niet tevreden zijn en bijvoorbeeld te Nieuw York weglopen, worden we door de politie als boeven terug aan boord geleid. We zijn slaven van het schip. Zo lang de reis duurt, uit en thuis. En wees niet verwonderd, als dan veel matrozen zelf hard en ongevoelig zijn geworden en u al eens een duw of een stoot geven...

De matroos moest weer aan zijn werk... en de Vlamingen spraken nog voort over hetgeen ze nu gehoord hadden.

— 't Is overal iets op de wereld, zei Linke. Ge hoort het wel. En ge kunt nog beter als ik vroeger bij boer Vramme wroeten dan matroos te zijn. Maar ik heb zo een gedacht, dat we in Amerika toch het geluk gaan vinden. Mijn kozijn schreef het ons en hij zou ons niet bedriegen.

Pieter Wellens lag die avond lang wakker. Hij was door het sterfgeval van het toch hem geheel vreemde kind weemoedig geworden. Lucie en Gertrude konden zich geen denkbeeld vormen van zijn toestand, en zich niet inbeelden, wat hij op dit schip reeds doorstaan moest.

En hoe zou het in Amerika zijn? Hij vaarde toch evenals de anderen het onbekende tegemoet. En wat had hij zich de toekomst heel anders voorgesteld!

Het was zo moeilijk met het verleden te breken. Gedurig kwamen de herinneringen op, de wandelingen langs de bloeiende velden met Gertrude, het leven in het huis op de berg, de markt te Roeselare, Kortrijk, Brugge, Ieper... het zaken doen, dat eens zoveel beloofde...

Soms leek het hem nog een droom, dat alles zo snel afgetakeld was en hij nu te midden van de landverhuizers zat, om zelf in het verre, vreemde land een nieuw bestaan te zoeken...

Uit: De weg naar het geluk